

Mas Sant Esteve

Talamanca

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Mas Sant Esteve, carretera BV1221 km 31,9, 08279 Talamanca
Emplaçament Al km 31,9 de la carretera BV1221 Terrassa-Navarcles, un camí a l'esquerra ens porta fins el mas

Coordenades:

Latitud: 41.73179
Longitud: 1.908
UTM Est (X): 409184
UTM Nord (Y): 4620574

Classificació

Número de fitxa 08277-49
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle XII-XX
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 013A00004

Fitxes associades:

[Església de Sant Esteve de Vila-rasa](#)

[Tines del mas Sant Esteve](#)

[Goigs del Gloriós Protomàrtir Sant Esteve](#)

Autoria de la fitxa Quim Serdà Manau

Data de registre de la fitxa: dc., 05/09/2007 - 02:00

Descripció

Es tracta d'una gran casa pairal formada per un cos central que feia de residència, i alguns cossos annexos amb diferents dimensions i funcions. El cos principal, presenta planta baixa, primer pis i golfes segons la distribució original. Té planta quadrangular i coberta a dues aigües amb el carener perpendicular a la façana principal, que mira a nord-est. El parament és fet majoritàriament de pedruscall amb argamassa, per bé que hi ha algunes modificacions més modernes en maons. Les obertures presenten la tipologia clàssica d'emmarcament amb llinda, brancals i escopidors mitjançant blocs ben treballats. A la façana principal hi trobem l'actual porta d'entrada, que presenta un arc de mig punt adovellat. Nombroses finestres es troben repartides irregularment a l'alçada del primer i segon pis d'aquest cos principal, amb elements arquitectònics del XVII i XIX. A migdia hi destaca un gran cos de tres plantes adossat segurament al XIX, amb moltes obertures en forma de finestres i balcons. La casa ha sofert nombroses modificacions i ampliacions, prova d'això en són les llindes que tenen gravades les dates de 1799, 1804 o 1866 i el fet que les façanes laterals han perdut la simetria original amb nous cossos adossats. Cal tenir en compte que al segle XVIII-XIX el conreu de la vinya té un creixement molt important. Aquesta abundància econòmica es plasma als masos amb grans ampliacions arquitectòniques, adquirint les cases l'aspecte i fisonomia actual. Interiorment la distribució original ha estat, en part, transformada per adequar-la a les noves necessitats. Tot i així, les parets estructurals, i els espais del celler, estables i habitacions -amb festejadors- s'han mantingut pràcticament de forma íntegra. Igualment, s'han mantingut força espais amb el paviment original, especialment de tova ceràmica i rajola. Cal destacar el celler i els estables. Es troben en un nivell inferior, al soterrani, i conserven tres voltes de canó de pedra originals, del XII, i obertures en arcs de mig punt que connecten aquests espais. Hi ha sis tines i una premsa del vi, a més de nombroses bótes. Com a cossos independents trobem la masoveria -de dues plantes i coberta a dues aigües -, a nord; el paller i dues tines del XVIII-XIX (fitxa 16), a llevant; i la capella de St Esteve de Vilarasa (fitxa 4) amb el cementiri familiar, a ponent. Una llarga tanca de pedruscall al voltant del cos principal per els costats nord i est, forma un pati interior i allunya a la vegada els forasters.

Observacions:

Antigament la casa tenia els seus propis forns d'obra i de calç per al subministrament dels materials necessaris per a les ampliacions i reparacions del mas i altres cossos. La gent més gran parla dels forns de calç, però no s'han localitzat doncs ningú té constància de les restes.

Història

Durant la repoblació al segle XI, alguns colons s'agruparen a la sagrera, però la majoria es dispersà en masies petites i aïllades organitzant l'explotació del territori. A l'edat moderna, les millores tècniques transformaren els petits masos medievals en grans unitats econòmiques del tot autosuficients: al primer pis, l'àrea productiva; al segon, la residència; i al tercer, el rebost. Organització que s'estendrà fins ben entrat el segle XX, quan es donarà el progressiu abandonament de les terres i en alguns casos, també de les pagesies. La casa actual de Sant Esteve no és la primera. Antigament, a l'altre costat de la riera de Mura o Sant Esteve, sobre una petita carena, en el lloc on avui hi ha uns camps conreats, s'aixecava la casa de pagès de la família Plans. Les restes d'aquesta foren retirades en convertir els terrenys en camps. Les notícies històriques que trobem són les següents: -1196: Primera referència d'aquesta casa de pagès en un pergami en que es fa esment de la donació a Pere de Planis d'un mas, l'Eminal, situat entre la parròquia de Santa Maria de Talamanca i la capella de Sant Esteve de Vila-rasa. Els donants són Ramon i Flandília, habitants del mateix terme municipal. -1220: El mas Cantinela, amb els honors de les Planes medianes, fou donat pels marmessors de Bernat de Calders al monestir de Sant Benet de Bages, pel bé de l'ànima de Bernat i seguint

les seves darreres voluntats. -1254: L'abat i els monjos del monestir de Sant Benet de Bages fan l'establiment del mas Planes. -1267: Mas les Planes en poder del monestir de Sant Benet de Bages. -1306: Establiment, entre particulars, d'un tros de terra a Santa Maria de Planes (Talamanca). És en alou del monestir de Sant Benet de Bages. -1344: Carta del monestir de Sant Benet de Bages, fent l'absolució dels cens a Bernat de Sant Esteve. -1553: Al cens consta com a cap de casa l'Antoni Sanctesteve. -1564: Isidre St. Esteve, diu que posseeix el mas de St. Esteve i la capella del mateix nom, i que ell i la seva família habiten el dit mas. A més, també tenen com a propietat el mas Vilarassa; i una peça de terra llogada al mas Solà. -1595: Confessió de domini feta i signada per Joan Rovira, de Rocafort, a favor de l'abat i del monestir de Sant Benet, entre diferents masos hi figura el mas Planes, de Talamanca. Document en poder de Jaume Gomar, Not. Pb. De Manresa, fet el 26 de juliol del 1595. -1636: Confessió de domini semblant a l'anterior, però en poder de Diego Ballera, Not. Pb. De la vila de Monistrol de Montserrat, datada el 20 de novembre. -1658: Confessió de domini, feta i signada per Joan Pla, tutor dels fills de Valentí Rovira de Rocafort, a favor de l'abat i del monestir de Sant Benet de Bages, dels mateixos masos indicats en el document de l'any 1595. En poder de Josep Oliva, Not. Pb. De la vila de St. Peder. Signat el 6 de desembre del 1658. -1735: En el cadastre, Joan Plans consta com a propietari. -1775: Esteve Plans i St. Esteve és el nom que figura en aquest cadastre. -1857: El mas Planes tenia una terra erma per a convertir en vinya, d'unes 90 quarteres de sembradura de blat, en el terme de Talamanca. El mas Planes estava unit al mas Casajoana, que tenia terres en els termes de Talamanca i el de Rocafort. Aquesta terra termeneja a orient amb honors del mas Generes, a migdia amb terres del venedor, a ponent amb el riu llobregat i a cerç també amb el mateix riu i una part amb terres del mas Generes. Fa l'establiment d'aquestes terres a primera vinya. BALLBÈ (1997:68) Avui dia el mas encara està en mans de la família Plans. L'única activitat que es manté en actiu és l'explotació d'una gran pedrera que la família ha concedit a l'empresa Valsan S.A. La família va començar a treballar i vendre la pedra a finals del XIX, una activitat força generalitzada a la zona, quan calgué trobar sortida a l'estancament i crisi del treball al camp. Durant tot el segle XX aquest negoci ha significat un complement important als ingressos familiars.

Bibliografia

BALLBÈ, Miquel (1997). Les cases de pagès de Talamanca. Ajuntament de Talamanca, Moià.

